

Zondaggroep II, 27 januari 1963

MORELE HERBEWAPENING

We zullen dan eens zien wat dat eigenlijk is morele herbewapening. Een beweging van mensen, die de wereld willen hervormen. Wat dat betreft zijn ze geen uitzonderingen. Die zijn er ontzettend veel. Het zijn allemaal bewegingen, die de wereld hervormen; de een met denken, de ander met bidden, de derde met toneel.

Wat voor zin heeft het? Ja, het is goed, als mensen streven, als ze er iets voor over hebben en op hun manier proberen iets te doen. Als een vorm van activiteit kunnen we dus zeggen. Het is fantastisch mooi. Maar als we proberen door te dringen tot het essentiële, dan loop ik al direct een paar blauwe plekken op.

Moreel, een mooi woord. Moreel, afgeleid van mores (zeden); dus eigenlijk een zedelijke herbewapening. Herbewapening. Her, dus vroeger was men zedelijk bewapend. Daarmee ben ik het absoluut eens, ja. Vroeger hadden we vruchtbaarheidscultussen en slavernij. Er is een tijd geweest (denk eens aan Pompei), dat de courtesane de enig vrije vrouw was; dus er moet allemaal wel iets worden hersteld, als je de tegenwoordige tijd beziet. En dan hebben we Rome gehad met zijn groot wereldrijk, dat door geweld bij elkaar werd gehouden. Tegenwoordig houden ze wereldrijken eerder bij elkaar met steun en met politieke leuzen; legioenen zijn beter. Begrijpt u wat ik bedoel?

Herbewapening. Maar waarom herbewapening? De mensen zijn zedelijk nog nooit bewapend geweest. Neen, En als ik zo de zeden van de mens bekijk, zijn mores, zijn moraal, dan kom ik tot de conclusie dat het hoofdzakelijk een utiliteitsvraagstuk is.

Er is een tijd geweest dat men huwde om bezittingen bij elkaar te brengen; en de liefde, die beleefde men dan zij het enigszins tersluiks toch tamelijk vrij binnen het huwelijk. We hebben tijden gehad dat het vertrouwen tussen man en vrouw zo groot was, dat zij een kuisheidsgordel droeg, hij kreeg de sleutel mee, zij had er bij de smid een tweede bij laten maken.

Ik geef toe, de moderne tijd staat er zedelijk dan wel heel slecht voor. Ook wat de rassengelijkheid betreft. Vroeger voeren ze met grote schepen uit, ze haalden eenvoudig de negers en ze gebruikten hen als slaven uit. Toen hadden ze een bewapening. Toen wist iedereen waar hij stond. Maar tegenwoordig probeer je een neger als volwaardig te behandelen en gelijktijdig wil je hem niet in dezelfde school en in dezelfde kerk hebben. Daarvoor is hoofdzakelijk herbewapening nodig; we moeten terug naar het vroegere.

Kort en goed gezegd: de titel op zichzelf is al kolder. Ja, ik heb u gewaarschuwd. Dat wil nu niet zeggen dat ik de mensen veroordeel die daarmee bezig zijn, maar ik vraag me af, of ze zich realiseren wat ze eigenlijk aan het vertellen en aan het doen zijn?

Ze gaan uit van het ideaal, dat alle mensen aan elkaar gelijk moeten zijn, dat de mensen elkaar moeten omarmen; dat blank en bruin en zwart en wit en gespikkeld moeten samengaan. Ik vind het erg mooi. Maar kan dat? Is dat realistisch? Waar liggen de grote fouten van de mens? Voorlopig zeker niet in dat rassenonderscheid, waarop zo buitengewoon sterk de nadruk valt. Want als we eerlijk zijn, dan moeten we toegeven dat er inderdaad grote verschillen bestaan tussen blank en bruin en geel en zwart. En we kunnen wel zeggen; De mensen zijn aan elkaar gelijk, maar dan gaan we uit van een eenvormigheid die niet bestaat. Gelijkwaardigheid als mens kunnen we erkennen; maar die gelijkwaardigheid kan niet worden bepaald ras naastras, alleen mens naast mens. Ik kan me voorstellen dat een bepaalde hoogstaande neger zegt: "Met een hele hoop van die blanken wil ik niets te maken hebben dat goed deugt niet."

Het ideaal is dus wel een klein beetje fondantachtig, vindt u niet? En dan kunnen we er een hoop voor doen en we kunnen het goed vinden, dat men het doet, maar dan toch zeker niet om het idee.

Geweldloosheid; dat is iets, dat in deze gedachtegang schuilt, maar het wordt weer tegengesproken door voortdurend te zeggen: "Wij moeten ons herbewapenen, zij het dan moreel," Ik zou zeggen: De enige manier om een eenheid te verwerven is weerloosheid. Wanneer ik weerloos ben, zal ik bij een ieder, die zich sterk acht, instinctief eerder een beschermende houding uitlokken dan verzet of een poging tot een bondgenootschap of een bestrijding.

Als ik dus alle aspecten zo eens oppervlakkig overzie, dan moet ik zeggen; Ach, er is in die morele herbewapening heel veel, dat me niet bevalt. Waarom? Omdat een groot gedeelte der energieën van de op zich goed bedoelende mensen toch wel enigszins verkeerd wordt gericht.

Wat zijn dan de grote voordelen? Er moet toch ook iets goeds zijn? In de eerste plaats: de manier van prediking. De morele herbewapenaars, de morele wapenfabrikanten hebben uitgevonden dat je mensen gemakkelijker een predikatie kunt doen slikken, als je die verpakt in een toneelstuk of desnoods in een film. Dat ben ik volledig met hen eens. Wilt ge een mens leren zonder dwang, vermaak hem dan met uw grollen en verruk hem met uw gezang." Dat is al een heel oud ding, dat werd in de middeleeuwen gezegd.

En wat hebben we nog meer voor goeds? Ja, het is moeilijk, hoor. Het is wereldomvattend. Ja, inderdaad, het is wereldomvattend. Maar is het eigenlijk niet overal verschillend? De neger herbewapent een klein tikje anders dan de blanke; en de Japanner en de Chinees doen het ook. Men predikt tegen elkander, men probeert een gelijkheid voor te goochemen, die niet in feite bestaat. Wij moeten dan zeggen, dat morele herbewapening als een uiterlijke vorm en als een zeker vermaak misschien aanvaardbaar is, maar dat er ergens iets aan ontbreekt; en dat is geloof ik in de eerste plaats realisme.

Nu heb ik natuurlijk een hele hoop mensen zeer gedaan. Want het is zo mooi om een ideaal te hebben, om met de morele herbewapening de oorlog onmogelijk te maken en de rassen tot elkaar te brengen, om het begrip "alle mensen voor elkaar" en de onderlinge hulp van alle mensen voor elkaar tot stand te brengen. Maar het is niet de werkelijkheid, het zijn geen feiten. Het is neemt u me niet kwalijk een klein beetje wereldvreemd. En wanneer wij de mens in zijn zeden willen veranderen (want dat willen deze herbewapenaars eigenlijk), dan zullen we in de eerste plaats moeten beginnen te kijken waar dan de zedelijke kwalen van de mensheid zijn gelegen, waar deze mens moreel dan eigenlijk verkeerd staat. En ik moet zeggen, wanneer ze dat zouden doen, zou ik een groot respect voor hen hebben. Dan zou ik zeggen: Kijk eens, ge hebt hier inderdaad iets bereikt. Maar zolang ik uitga van een versiering, van een oude grondslag, waaruit steeds oorlog voortkomt, heb ik toch niets veranderd.

Wat zijn dan de morele kwalen?

In de eerste plaats: De mens heeft zichzelf gebonden aan een sociaal systeem, dat de verschillen in stand en welvaart, kortom, alle verschillen belangrijk maakt. Het gaat om de verschillen, niet om de overeenkomsten. Een denkwijze, die op de overeenkomsten van de mens is gebaseerd, kan geestelijk zeer belangrijk zijn, maar ze kan praktisch niets. uitrichten, indien men niet begint met de erkenning dat de basis (de opvattingen van goed en kwaad, en wat wel en wat niet aanvaardbaar is) onder de mensen verkeerd is. Ik hoop, dat u me tot zover niets kwalijk wilt nemen. Ik bedoel het niet kwaad.

Dan ga ik nu eens even na welke punten er nog meer zijn. Een mens leeft krachtens zijn bezit, niet krachtens zijn capaciteiten; .a.h.w. er moet altijd een bezitsverhouding zijn en niet slechts een verhouding van werkkraft en prestaties. Wanneer het gaat om kracht, handigheid, intellect ten opzichte van elkaar, dan kunnen mensen elkaar onderling begrijpen en waarderen. Als je een geleerde bent en toevallig ook een neger, dan zul je net zoveel respect hebben voor een blanke of voor een Chinees, die iets doet, als die blanke of die Chinees voor jou heeft, indien je iets goeds presteert. De waardering van de mens is nu eenmaal niet voor de persoon, zoals hij op het ogenblik leeft, ze bestaat feitelijk voor diens façade, diens front, en dat front zou moeten worden bepaald door de prestatie. In feite wordt dit echter bepaald door het bezit, door de macht, door het aanzien. Zolang bezit, macht en aanzien bepalend blijven voor de wederzijdse beoordeling en erkenning mensen t.o.v. elkaar, zal er altijd oorlog en strijd, zal er altijd misdaad, ellende, afgunst en nijd bestaan.

En dan mogen wij zeggen, dat alle rassen en volkeren samengaan en dat die eenvoudige neger net zoveel waard is als die ietwat decadente, adellijke Europeaan, maar het is niet waar. Je kunt het wel zeggen, maar het is niet zo. Wat zou er dus nodig zijn? Een waardering, die

niet meer is gebaseerd op bezit, bezitsverhoudingen, aanzien of macht, maar alleen ; op prestatie. Probeer dat eerst eens te brengen, dan begint u in werkelijkheid te herbewapenen, beter gezegd; u begint de menselijke, valse moraal te ontwapenen.

In de tweede plaats: De mensen hebben hun oordeel niet gebaseerd op de eenvoudige menselijke verhouding en de menselijke emotie maar op de wijze, waarop deze verhouding of emotie sociaal tot uitdrukking wordt gebracht. Een verschil in temperament, een verschil in innerlijke structuur of denkwijze speelt daarbij geen rol.

Wanneer in het zuiden van de Ver. Staten de negers niet zo in aanzien staan, is dat niet slechts een kwestie van sociale verschillen maar het is ook iets anders. Er zijn n.l. heel veel negerinnen, die niet gehuwd zijn en toch uitermate vruchtbaar. Ze leven een jaar met de een, een paar maanden met de ander. Ze bedoelen het goed en ze zijn innerlijk religieus. Ze zijn niet losbandig, zoals men zich dat wel eens voorstelt, maar in hun leven is nu eenmaal dat element belangrijker. En als je weet onder welke condities ze leven, is dat ook begrijpelijk. Wanneer we dat nagaan, is de onzedelijkheid onder de z.g. armen groter dan bij de middenstand; ook bij de rijken wordt die weer groter, dat staat in verband met de gelegenheid en met de condities waaronder men leeft. En wie zal het per slot van rekening een van die arme bewoners van b.v. zo'n huttenstadje in Brazilië kwalijk nemen, dat hij probeert in zijn dagelijkse levensbehoeften te voorzien en daarvoor ook dingen weggeeft, die de mens als eer, kuisheid e.d. pleegt te omschrijven? Binnen die gemeenschap is dat aanvaardbaar. Maar stel een dergelijke mens nu tegenover anderen met hun begrippen van fatsoen en er is geen mogelijkheid meer elkaar te ontmoeten; men erkent elkander niet meer.

Ik kan me nog voorstellen, dat die onderlinge erkenning plaatsvindt op basis van vaste, sociale patronen en dat men zegt: Je kunt dus omgaan met een man uit b.v. Irak, ook als hij een paar vrouwen heeft, want volgens zijn geloof en de sociale wetten daar mag dat, maar het wordt al heel erg moeilijk, als die man er slaven op nahoudt. Dan moet je die man dus gaan veranderen, maar hij laat zich niet veranderen. En als je dan te zeer probeert hem moreel te herbewapenen, heeft u grote kans dat hij zich op zeer onmorele wijze bewapent en de herbewapenaars met de wapenen tot de aftocht dwingt. Realiseert u zich dat even.

Elke opvatting is anders. Kunnen wij zeggen, dat een koppensneller gelijk staat met een professor van zo'n Harvard League universiteit ergens in de U.S.A, met een havenarbeider uit Rotterdam en met een Russische moejik in de buurt van "Ninotsjefret"? Waarom niet? Het zou theoretisch mooi zijn. Maar de herbewapenaar vergeet dat je om de eenheid, die hij zoekt, mogelijk te maken de mensen gelijk moet maken, en dat kun je niet. Het enig andere, dat je kunt doen, is eenvoudig alle wetten en regels, die de mensen van elkaar scheiden breken. Maar dan moet de mens zijn opvattingen opgeven; zijn idee van eerbaarheid, van achterswaardigheid, van geleerdheid, van zijn rechten krachtens bezit of krachtens positie en dat doet hij ook niet. U moet mij dus niet kwalijk nemen, als ik zeg: Hier wordt gezweefd. Het is een zoet zoevende zweefvlucht ergens boven het wereldland, waarbij men wonderlijke dromen in de lucht projecteert, die nooit helemaal werkelijkheid worden.

En toch doe je veel, want je stuurt ten slotte mensen, die hun hele leven geven om anderen op te voeden, om ze te helpen. Je hebt ploegjes, die elkaar helpen een sociaal centrum te bouwen. Alleen hebben ze daarmee geen begrip voor elkaar Want het gaat niet om de eenheid van een kleine groep, van een stelletje idealisten. Het gaat om de wereld. De morele herbewapening wil de volkeren tot elkaar brengen en niet alleen maar een paar mensen. Zij kan dat niet volgens de regels, die zij stelt.

Ik zal de punt en nog even kort opsommen, want ik ontdek dat ik wat ben afgeweken.

Ten eerste: Een totale verandering van waardering van een mens, diens positie enz. is noodzakelijk om de drang tot geweld, tot verdediging, tot verwerving ten koste van anderen de wereld uit te helpen.

Ten tweede: Men moet zijn begrippen van moraal, van zedelijkheid, van goed en kwaad, van aanvaardbaar en niet aanvaardbaar niet meer binden aan een bepaalde gedragsnorm (dus ook niet aan de Tien Geboden b.v..), maar slechts aan de mens. diens oprechtheid en diens mogelijkheden.

Ten derde: We moeten niet alleen zeggen dat grenzen eigenlijk uit den boze zijn, maar we moeten erkennen dat een mens, die zegt dat een grens overbodig is en gelijktijdig die grens erkent, gebruik maakt van de installaties, welke die grens in stand houden, in feite de instandhouding van de scheiding tussen de volkeren bevordert.

De morele herbewapening maakt gebruik, zou ik haast willen zeggen, van vele instanties; en haar hulpacties kan ze heel vaak juist dank zij de medewerking van instanties uitvoeren. Haar reizen met gezelschappen over de gehele wereld zijn mogelijk mede dank zij de hulp van de autoriteiten. Zij erkent dus datgene, wat zij zegt; te bestrijden. Maar wij mogen geen grenzen, geen scheidingen erkennen. En als we dat theoretisch niet doen en de facto wel, dan zijn we net zo dwaas als mensen, die zeggen dat er alleen nog maar Nationalistisch China, bestaat, want Rood China hebben we nog niet erkend.

Ten vierde: Een mens heeft een bepaalde mate van gewelddadigheid in zich. Er is altijd weer een ogenblik dat die mens alleen door handtastelijkheden, door eventueel naar een knuppel te grijpen om klappen uit te delen zijn innerlijk kan uiten, stoom kan afblazen. Op het ogenblik, dat wij menen dat dit niet mogelijk is of niet nodig of niet aanvaardbaar, erkennen we dus een van de essentiële eigenschappen van de mens niet. Een mens is een alleseter; wat dat betreft is hij verwant met het varken. Dit is geen hatelijkheid. Een alleseter heeft in zich iets van de gezapigheid van de doorsneeplanteneter en ook iets van de sportiviteit, maar aan de andere kant heeft hij ook de wreedheid van het roofdier en zo nu en dan de behoefte om prooi te maken; zoals uw lieve, rozige varkentje op een gegeven ogenblik een zeer gevaarlijke vechtjas kan worden, vooral wanneer hij niet zozeer is gemest, dat hij zich uit zuiver zwaarlijvigheid haast niet meer uit de modder kan opheffen. Wanneer wij ontkennen, dat een zekere mate van geweld in een mens noodzakelijk is, dat een zekere animositeit t.o.v. anderen onvermijdelijk is (en naar ik meen, doet men dit eigenlijk in zeer vele kringen van de morele herbewapening wel), dan zullen wij dus proberen om die te onderdrukken. En dat betekent dat de persoonlijke animositeit worden omgezet in massale animositeiten. Massale animositeit voert tot oorlog, tot sterke rassenverschillen en niet tot vrede.

U ziet dus, dat als ik het zo bekijk er wel ergens hiaten zijn. Nu is er nog iets ik hoop niet, dat u me dat kwalijk neemt waarop ik in dit verband wil wijzen.

De morele herbewapening verheerlijkt zichzelf zozeer, dat je de behoefte hebt om haar eens te ontdoen van al haar zelf aangemeten attributen. Want als je hoort hoezeer de morele herbewapening bezig is over zichzelf te spreken, dan krijg je het idee dat je te maken hebt met een patentgeneesmiddel: goed voor alle feilen en heerlijke vaagheden daar, waar niet voldoende te zeggen is. Hopen voorbeelden van groepen die iets goeds hebben gedaan, die niet een toneelstuk de hele wereld doortrekken, die een dorp bouwen desnoods; en dat wordt dan zo gebracht, dat het mij doet denken aan de verklaringen in de patentmedicijnwereld: "Totdat ik uw middel X leerde kennen, was ik een ongelukkig mens. Thans ben ik 62 pond afgevallen en ik heb een beter salaris."

Neem me niet kwalijk, maar is die hoerastijl nodig? Kan morele herbewapening dan bestaan uit een verkeerde vorm van positiviteit? Positief denken, ja. Erkennen, dat elke mens een mens is, ja. Erkennen, dat alle menselijke wetten minder belangrijk zijn dan de mens zelf, natuurlijk. Maar niet met een realiteit, die probeert de werkelijkheid over het hoofd te zien. Die over het hoofd ziet, dat je je moet ontwapenen aan alle kanten tegelijk. Die over het hoofd ziet, dat je een sociaal gegroeid verschil niet eenvoudig uit de weg kunt ruimen met de woorden; "Ik erken u als gelijke. Die problemen, zoals die in Zuid Afrika, zou willen oplossen met een beroep te doen op de goedheid van de mens, maar niet begrijpt dat die mens niet meer goed kan zijn, wanneer zijn hele wereld in puin dreigt te vallen. Kortom, er is te weinig begrip voor het essentiële wezen voor de mens.

En daarmee heb ik het mijne gezegd over de morele herbewapening. Nu kunt u zeggen, dat ik niet netjes ben geweest, dat ik heb gebroken. Als u me enige tijd daarvoor toestaat, zou ik graag doorgaan op de mens, maar dan zonder dat morele gebewapen en geherbewapen.

Dan, vrienden, moet u me niet kwalijk nemen dat ik ook die mens niet direct in zijn fraaiste licht kan zetten. We kunnen niet idealiseren. We kunnen zeggen, dat het mooi is en rein en hoog en lichtend, maar het is dat niet, indien wij het bezien uit de realiteit. U zult me misschien zo dadelijk verwijten (in stilte :of misschien zelfs hardop) dat ik aan de goede punten te weinig aandacht besteed. Geloof me, er blijven voldoende goede punten over. Het

gaat er nu echter even om de verkeerde verhoudingen in het mensdom te schetsen, en deze zijn gebaseerd op de mens.

De instelling van de mens is bepalend voor wat er in de mensheid gebeurt. En daarom is de mens en de fout van de mens bepalend voor alles, wat er in de mensheid kan plaatsvinden.

Laten we dan beginnen te stellen dat de doorsneemens een oud verhaal leeft achter een masker. Een mens durft meestal niet zichzelf te zijn. Hij durft dit niet, omdat hij meent dat zijn menselijke waardigheid niet voortkomt uit zijn wezen maar uit een aantal kunstmatige attributen, die hij nu eenmaal beschaving, cultuur e.d. noemt. Toch moet je eerst jezelf zijn, want alleen het werkelijke leven is in staat dat staketsel, deze reuzenpop te dragen, die men dan menselijke waardigheid noemt.

De mens is voor zijn eigenschappen niet alleen afhankelijk van de materie, denk dat niet. Hij draagt in zich b.v. eigenschappen uit vorige levens en ook vaak maatstaven. Wanneer een mens met een speciale begaafdheid overgaat, dan is het heel wel mogelijk dat hij (mits de incarnatietijd niet te lang is) op aarde komt met dezelfde eigenschappen, met dezelfde talenten, die hij vroeger had, maar ook heel vaak net dezelfde waardering. Een mens groeit; en in die groei heeft hij op verschillende tijdstippen in de wereld iets geleerd. Maar als u met begrippen uit de 17^e of 18^e eeuw in deze 20^e eeuw komt, dan past er iets niet meer en moet u uw wezen geweld aandoen om datgene, wat uw ervaring zegt dat goed is en wat voor u passend is aan de mensheid te kunnen aanpassen. En zo sta je als mens altijd voor de keuze, of je jezelf wilt zijn of dat je mens in de ogen van de mensen wilt zijn.

Verder heeft de mens zich tot arbiter opgeworpen van alle waarden, kosmische zowel als materiele. Hierbij wordt niet gekeken naar de achtergrond, de werkelijke waarde. Hij stelt eenvoudig zijn waardering op dezelfde manier, waarop hij zegt dat een velletje papier 10 gulden of 100 gulden waard is. Dan zegt de mens; Ja, maar daar staat b.v. weer arbeidsvermogen tegenover of gouddekking. Wat hij vergeet is, dat wanneer zijn gouddekking 10 % is en alle bankpapier gelijktijdig moet worden ingewisseld hij inderdaad maar 10 % krijgt van de nominale waarde en dat hij dus zwaar overschat wat hij zelf maar heeft vastgesteld.

Zo is het met de gehele menselijke structuur. Zolang alle mensen een bepaalde maatstaf aanvaarden, is hij ook wel te hanteren; dan lijkt het of het echt is. Maar zo goed als bankpapier in feite waardeloos is en ook zijn werkelijke waarde niet kan ontlenen aan een z.g. dekking, die nooit 100 % is, zo kunnen menselijke maatstaven nooit hun werkelijke waarde bezitten, ook al schijnt dat wel zo te zijn.

Nu blijkt verder dat deze mens ondanks zijn vroegere ervaringen zich moet inpassen in een geheel nieuwe reeks verhoudingen, die om eerlijk te zijn niet 100 % worden gedekt door de feiten. Hij zal dit uiterlijk doen, maar wordt ertoe gebracht op de een of andere manier zo te manoeuvreren dat hij toch ook de waarde uit een vroeger leven tot uiting kan brengen. Dat geeft stof tot conflict. Die conflicten, zoals ze in de mens leven, kunnen weer niet in de wereld worden geuit, dat is niet aanvaardbaar, dus worden ze omgevormd. De mens vormt dan ook kunstmatige conflicten om de strijd, die er bestaat tussen zijn wereld en zijn werkelijk wezen (zijn innerlijk doel a.h.w.) uit te vechten. Een kunstmatig conflict is en blijft een conflict. De mens zich voor zichzelf aanvaardbaar alleen zolang handhaven als hij bepaalde conflicten schept. Op het ogenblik, dat men hem het conflict als middel ontnemt en hem gelijktijdig stelt in een wereld, waarin de vaste maatstaf voor iedereen gelijk geldt, kan die mens zichzelf niet zijn; hij komt dan tot waanzin, tot zelfmoord.

Dan moeten we verder begrijpen dat het voorgaande voor een groot gedeelte ofschoon niet geheel aansprakelijk is voor de agressiviteit van de mens. Waarom is de mens agressief? Omdat hij iets te verdedigen heeft. Hij heeft zijn ware "ik", zijn werkelijk wezen te verdedigen; en dat kan hij alleen maar doen door aan te vallen, opdat men niet zal ontdekken wat hij in wezen is.

Misschien moet u dit voor uzelf bestrijden. Maar ook dat is een vorm van agressiviteit als omschreven, want de mens erkent de waarheid omtrent zichzelf, omtrent zijn wereld en haar instellingen niet graag. De waarde van het geheel wordt bepaald door de innerlijke kracht. Het is het innerlijk wezen en de verhouding van dat werkelijk "ik" tegenover de kosmos dat de betekenis, de waarde, de goed-en-kwaadverhouding en alles wat er verder bij is, werkelijk bepaalt, en dat is voor een ieder anders.

De mens heeft een lichaam, dat ook weer geneigd is op een bepaalde wijze, aan de hand van de wisselwerking van vele krachten op aarde, te reageren. Hij heeft dus een geest met bepaalde kwaliteiten, die praktisch uniek zijn en een lichaam, waarin eveneens unieke gevoeligheden en kwaliteiten bestaan; en met die twee moet hij leven in de gemeenschap.

Dat is onmogelijk. Om te compenseren en dus dat leven voor zichzelf toch aanvaardbaar te maken is dan ook de doorsneemens geneigd een geloof te kiezen, dat niet is gebaseerd: op zijn innerlijk erkennen, op zijn waarheid, maar op zijn behoefte om een compensatie te hebben. Een compensatie voor al datgene, wat hij niet kan zijn, niet durft of niet mag zijn in de wereld. Het is dan ook typisch, dat wij in een kerk heel vaak termen horen zoals: "Wij kunnen de mens zekerheid geven." "Wij geven de mens Gods liefde, Gods genade en Gods kracht." "Wij redden de mens voor het eeuwige vuur."

Die termen zijn voor heel veel mensen aantrekkelijk; niet omdat ze waar zijn, maar omdat ze een compensatie scheppen voor deze vervormingen, die men het "ik" noodgedwongen oplegt. Op gevaar af dat ik u misschien pijn doe, wil ik u erop wijzen dat wij b.v. de grootste vroomheid en het kerks zijn niet vinden bij de gelukkig gehuwde mensen; en dat wel in sterkere mate bij de vrouw en in minder sterke mate bij de man. Want de man leeft in een maatschappij, die hen grotendeels kan opeisen en waarin hij oude jongens onder elkaar zich nog wel eens laat gaan. De vrouw, die niet gehuwd is, de vrouw die geen levensvervulling meer heeft, is dus klaarblijkelijk geneigd om naar die compensatie te grijpen. Ze gaat veel ter kerke, ze houdt zich veel meer bezig met allerhande idealistische dingen dan de doorsneeman. Waarom? Omdat alleen op deze wijze het werkelijke tekort dat ze voor zichzelf niet eens kan of durft erkennen, wordt aangevuld, want zij mag en durft voor zichzelf meestal ook niet erkennen wat ze is: wat haar behoeften, wat haar honger, wat haar interesses zijn; en wat dat betreft, is de vrouw veel meer conformist dan de man.

Het resultaat ziet u. We mogen dus wel zeggen dat die mens in heel veel gevallen eigenlijk voortdurend in strijd is met zichzelf. Zolang die mens tegen zichzelf strijd, al probeert hij dat dan de wereld op te leggen als een strijd, zal hij geen geluk kennen. Wanneer hij nu dit ongeluk eens zou gaan vergelijken met hoofdpijn, kun je zeggen dat in vele gevallen het passief geloof en ook het niet op de volledige werkelijkheid gebaseerde idealisme dus worden gebruikt als een soort aspirine; het geeft het gemoed rust. Het brengt je tot allerhande idealistische denkwijzen. Maar als het aspirientje is uitgewerkt, dan sta je met hetzelfde probleem, want de mensheid kan zichzelf niet genezen. De mens kan zichzelf niet genezen door zijn problemen te ontwijken, door te ontkennen wat hij is, door zich te beroepen op de usance van het dagelijks bestaan om er dan maar een minder reële waarde aan toe te voegen. Je kunt de mens alleen hervormen en nu komen we toch weer op dat idee terug en a.h.w. maken tot een waarlijk harmonisch wezen, als je die mens eerst de mogelijkheid geeft om zichzelf te zijn. En ik meen, dat juist dit element, dit zeer belangrijke element in de morele herbewapening niet of zeer onvoldoende wordt begrepen en aangestipt.

"De mensen moeten naar het Hogere toegroeien," zegt men. Dat is inderdaad waar, naar kun je nu werkelijk het Hogere kweken op een schijngrond? Natuurlijk, je kunt een aquacultuur maken. Je kunt beginnen op deze vloeibare ideologieën, doorzaaid met wat kruiden der werkelijkheid (zo als de mineralen en zouten, die een plant nodig heeft) inderdaad veel tot bloei te brengen. Maar op het ogenblik dat er ook maar iets fout gaat, valt het geheel in elkaar. Dat gaat zo met uw idealistisch bouwwerk, dat gaat zo met uw esoterisch denken en uw magisch streven. Al die dingen zijn alleen volledig waardevol en hanteerbaar, indien ze berusten op uw: werkelijk wezen, op uw werkelijke persoonlijkheid, op uw innerlijk wezen, ontdaan van alle bijkomstigheden; want dat is de bodem, waarin het bewustzijn zich ontwikkelt. Al het andere is van voorbijgaande aard. En al het mooie, dat je schijnbaar bereikt, wordt weggevaagd door de tijd en het maakt in een volgende incarnatie zelfs geen deel meer uit van je wezen.

Ik hoop niet, dat u me vervelend vindt, naar u brengt een onderwerp te berde, dat voor mij althans en nu moet ik het heel voorzichtig zeggen, want anders begrijpt u me verkeerd een bewijs is van het onvermogen van de mens en de werkelijkheid te beseffen. Hij grijpt naar het kunstmiddel om zijn eigen onechtheid te verbergen.

Wanneer u denkt, dat u de mensen dichter bij elkaar kunt brengen met Esperanto, dan bent u net zo dwaas als wanneer u denkt, dat je mensen tot elkaar kunt brengen met morele herbewapening, omdat het socialisme tenslotte kan worden doorgevoerd tot zijn uiterste

consequentie en toch de mensen gelukkig maken. Die dingen zijn allemaal, precies hetzelfde. Je kunt wel grote bijeenkomsten beleggen, rondlopen met een speldje, met elkaar spreken (al ken je elkaars taal niet) in Esperanto en dan gezamenlijk zingen: Vive la Verda Stelo. Maar waar kom je terecht? De taal leeft eigenlijk niet. Ze is een structuur. En wanneer een ieder zijn gehele wezen en gemoed moet uitdrukken, dan grijpt hij terug naar een levende taal en niet naar een geconstrueerde.

Wanneer een mens moet leven in een gemeenschap, dan voelt hij er ook ontzettend veel voor om van die gemeenschap veel te verkrijgen. Maar als het erop aankomt, wil hij eerst zijn eigen rechten hebben; en wanneer hij geen rechten meer heeft, dan is alles, wat hij van de gemeenschap krijgt, voor hem waardeloos. En daarom is een doorgevoerd socialisme onmogelijk, het past niet bij de mens.

Zo is het ook met morele herbewapening. Je kunt de mensen wel naast elkaar zetten en je kunt hen lief tegenover elkaar laten doen, maar een Chinees blijft een Chinees, een Europeaan een Europeaan, een neger een neger; en d.w.z. dat er verschillen zijn, essentiële verschillen. Die essentiële verschillen erkennen, de mensen de vrijheid geven om op hun eigen wijze en in hun eigen kring tot uiting te brengen wat zij zijn qua ras, qua voortbestaan en alles erbij en toch gelijktijdig in hen de volledige mens te erkennen en hen als mens te ontmoeten, dat kan nu juist niet binnen dit geforceerde: "Wij kinderen van een Vader, wij gaan samen."

Ik hoop, dat ik daarmee het onderwerp redelijk heb behandeld. Ik heb het althans van uit mijn standpunt redelijk gedaan; dat wil niet zeggen, dat u nu niet meer aan de morele herbewapening moet doen en er niets meer aan moogt geven of zo. Integendeel, als het u een bepaalde voldoening geeft om eraan mee te werken, doe het rustig. Maar erken, dat het net zo iets is als een geloof: een compensatie voor onvolmaaktheden ook in uzelf en in uw eigen leven die u voor uzelf misschien niet wilt erkennen. Realiseer u, dat met het vele goede dat er ongetwijfeld door wordt gedaan niet een essentiële verandering in de mensheid wordt gebracht of kan worden gebracht, omdat men n.l. de realiteit (de verschillen) niet erkent; niet erkent, dat ras als basis dwaasheid is en dat de persoonlijke basis de enige mogelijkheid is tot ware samenwerking en contact, maar dat juist daarin veel grotere verschillen voorkomen dan in een elkaar beschouwen op basis van ras.

Nu, is er iemand, die daarop commentaar heeft?

❖ *Ze hebben bij de herbewapening ook van die absolute stelregels.*

Het heeft mij altijd tegen de borst gestoten, dat je als mens wordt gezegd de absolute van een stelregel (zuiverheid, kuisheid e.d.) te erkennen of na te streven. Het nastreven zou ik misschien nog kunnen erkennen, maar het bereiken is volkomen onmogelijk. En daarmee bevestigt u dus wat ik heb betoogd. Het klinkt mooi, maar het is niet gebaseerd op de realiteit.

❖ *Is het niet het paard achter de wagen spannen? Ze willen aan de mensen zekere regels opleggen, maar dat moet toch van binnenuit komen, dat gaat toch niet van buitenaf?*

Ja, ik heb daarnet iets aardigs gehoord. Onze vriend zegt; Je kunt toch geen absolute regels opleggen. En toen haalde hij kuisheid enz. erbij. Nu moet ik denken aan een filosoof, een 18^e of 19^e eeuws schrijver, die schreef eens dit: "Wanneer een mens komt tot de absolute kuisheid van het lichaam, komt hij tot de absolute onkuisheid van zijn geest." En ik geloof dat dit overal geldt. Zeggen: "Het paard achter de wagen spannen," ach, het is beter dat men iets doet dan dat men niets doet; want als we er helemaal geen paard voor spannen, dan blijft de wagen staan en nu proberen we tenminste er beweging in te krijgen.

Maar wat voor mij het belangrijke punt is, dat is dus niet zozeer het systeem op zich met al zijn absolute stellingen en wat erbij hoort. Voor mij ligt het essentiële punt hierin, dat de morele herbewapening een pseudo-religieuze vorm van 'do good-isme' is, waardoor de mens in dit streven een compensatie zoekt voor zijn onvermogen op aarde voldoende zichzelf te zijn. Hetzelfde is het als iemand buitengewoon vroom is, maar gelijktijdig daarmee de verantwoordelijkheid voor eigen wezen en eigen leven van zich afwerpt. Dat kan hij doen in een klooster met heel grote offers, maar ergens is hij de werkelijkheid kwijt geraakt. Ik vrees dus, dat heel veel mensen, die zich met de morele herbewapening bezighouden ook op die manier "gelovigen" worden, met alle moeite die ze zich geven, alle offers die ze zich getroosten. En dan moet u me niet kwalijk nemen dat ik nog een opmerking maak;

Overall, waar ik absolute stellingen vind, vind ik ook degenen, die die absolute stellingen verklaren en toepassen. Zij zijn degenen, die van het geloof en van de behoeften van hun volgelingen het meest profiteren; en ik vrees, dat ook dit in bepaalde organisaties, als de genoemde, wel een rol speelt. Je kunt natuurlijk wel niet zeggen, dat je in een auto rijdt, omdat je moreel herbewapent, maar je kunt het indirect wel zo regelen dat je in een auto kunt rijden dank zij het feit, dat je werkt voor de morele herbewapening. En dat gebeurt door sommige leiders (een bepaalde uitgever.b.v.) al heel sterk. Nu, dit onderwerp heeft u werkelijk aan uzelf te wijten. Ik geloof, dat we nu het best kunnen besluiten met weer een ogenblik te mediteren. Heeft u daarvoor een onderwerp?

EEN MASKER

Een masker heeft een tweeledig doel. Soms gebruik je een masker om je persoonlijkheid te beschermen tegen de kwetsende blikken van de wereld. Dan verberg je je dus achter de schijn om onberoerd te blijven, om niet de intimiteit van je wezen en je denken zonder meer prijs te geven aan de wereld.

Een masker zo gebruiken is wel aanvaardbaar. Vanuit je innerlijk beleven, je eigen wezen met al zijn neigingen en spanningen verdraagt het niet altijd om openlijk in de uiterlijkheden van de wereld te worden erkend. Het is te moeilijk om wat in jezelf pas teer is ontloken, wat zijn krachten pas begint te winnen (de waarheid, die later misschien aan de hele wereld kan worden getoond) nu reeds bloot te stellen aan de grote felheid en de kilte van een barre buitenwereld. Zoals men soms een plant beschermt zoals de rijst wordt uitgezet in een zaaibed, beschermd en rustig, tot ze wortels heeft, voordat men haar in een sawah uitplant; zoals tere planten moeten worden beschermd door matten en ruiten, voordat ze zelfs in de koude grond de rijpheid kunnen vinden, zo moeten ook wij vaak ons innerlijk wezen beschermen, opdat niet wat er in ons ontluikt voortijdig te gronde gaat.

Zolang we ons masker gebruiken om dit innerlijk te beschermen, tot het wasdom en kracht bereikt, voordat wij de buitenwereld tegemoet treden, is het goed. Dan kan een masker geen kwaad. Dan is het niet de werkelijke onoprechtheid maar eerder het zoeken naar een juiste instelling, een juiste verhouding, een experiment a.h.w., waarbij je eerst voor jezelf een kosmische harmonie wilt vinden, voordat je je eigen, nauw gewonnen evenwicht ook aan anderen kenbaar maakt, en dan is het goed.

Maar soms ook moet je je een masker aan met andere bedoelingen. Dan ben je als de door lepra aangetaste, die zijn vervallen gelaat verbergt achter de schijn van gaafheid of van een mooi wezen; dan wil je mooier zijn dan je bent en dat is niet aanvaardbaar.

De mens die een masker gebruikt, omdat hij zich schaamt voor zichzelf, gebruikt zichzelf en het masker verkeerd. Wanneer je n.l. leeft, zoals het behoort, dan leef je in harmonie met de kosmos, met God. God is een groot woord, maar wanneer je in jezelf vrede en mist hebt, wanneer je voor jezelf weet, dat het goed is, waarom zou je je dan schamen? En wanneer heel de wereld lacht, als ik weet dat het goed is, dan doe ik dat. Ik behoef het niet aan de wereld te adverteren. Ik behoef niet luidkeels uit te roepen; "Zie, ik verwerp uw oordeel!" Maar ik behoef het ook niet te verbergen. Want als ik iets verberg, omdat ik bang ben dat men het zal weten en niet alleen maar, omdat het voor de wereld misschien beter is dat ze het niet opmerkt, zodat ik het niet te nadrukkelijk bekend maak, dan schaam ik me voor mezelf. Wanneer ik me voor mezelf schaam of voor iets in mezelf, dan verwerp ik iets in mijn wezen. Dan erken ik dat ik niet ben, zoals ik behoort te zijn. Maar in plaats van dan eerlijk toe te geven dat er een fout is, dat ik niet pas in bepaalde regels en normen, of dat ik niet pas bij mijn eigen innerlijk wezen, mijn aanvoelen van het goede, van het licht, zet ik een masker op. En dan is dat masker evenveel zelfbedrog als bedrog voor de wereld. Dan is het niet meer de beschutting en de bescherming die je hebt, opdat je innerlijk tot rijpheid komt, maar dan is het verweer tegen een wereld, het is het misleiden en het bedriegen van allen, soms zelfs van jezelf.

God heeft ook een masker op voor ons. Wij zien niet het ware licht van de Oneindigheid. Wij zien niet de grote Werkelijkheid, de grote Realiteit. Wij zien alleen het masker, waarachter Hij Zich verbergt. En dan is die kracht van de Oneindigheid, welke heel anders is dan de mensen haar zich voorstellen, voor ons God geworden, een vaagheid, omtekend door een driehoek en een cirkel, of een oude man met een baard op een troon ergens in een onbekende wolkenwereld. Achter dit masker gaat de werkelijke Kracht, de Oerkracht schuil.

En wanneer wij spreken over werkelijkheid en we beseffen nog niet eens, hoe de tijd zich samenvoegt, dan is ons idee van leven vaak het masker, waarachter de werkelijkheid zich verschuilt. En in dit geval is het masker, dat de Oneindigheid draagt, wanneer we haar trachten te zien, naar ik meen een beschermen van ons wezen. Het is als het donker gemaakte glas, waar je doorkijkt om een zonsverduistering waar te nemen, zonder dat zou de zon zelfs in haar verduistering verblinden en je zou niets zien, je zou alleen schade hebben.

Zo is de bemaskerde Godheid voor ons ook iets, dat we in Zijn maskeradefiguur, met zijn vervalste en verstarde vorm, eerst moeten kunnen aanschouwen, opdat we iets kunnen begrijpen van het wezen; en dan later, later zullen we de gestalte wel eens zien.

Maskers hebben dus vele doelen. Ze worden op vele verschillende wijzen gebruikt en elk gebruik is haast ergens te rechtvaardigen.

Er is slechts een masker, dat absoluut verwerpelijk is; en dat is het mom van heiligheid dat we onszelf zo vaak opzetten. Wij zijn fatsoenlijk, wij zijn goed. Wij houden ons aan alle regelen en aan alle wetten, maar wat er diep in ons hart leeft, dat gaat niemand wat aan. Wij zijn goed en wij zijn heilig. Wij doen alles niet voor onszelf maar alleen voor anderen.

Dat is niet waar, weet u. Wij zijn altijd zelf ergens bij betrokken. En als we voor onszelf niet toegeven dat denken en handelen niet zo erg veel van elkaar verschillen, dat ze voor de waardering van de persoonlijkheid precies gelijk zijn, dan dragen we een masker tegenover onszelf. Laat ons dat masker eerst afzetten. Laat ons erkennen wie en wat we zijn met onze behoeften, met onze begeerten, met onze fouten, met onze afkeer, met ons verwerven, met ons streven. Laat ons voor onszelf toegeven wie en wat we zijn en dan misschien later trachten dat "ik" nader te leren kennen en door te dringen in het essentiële wezen ervan, het eeuwige. Maar laat ons beginnen met wat we zijn. Wanneer we daar geen masker meer dragen, zullen we al heel snel alle andere overbodige maskerades eveneens verwerpen.

En wie uit zelfkennis en bewustzijn leert in waarheid te leven, te werken en te streven, die heeft zichzelf moreel herzien. Hij heeft zichzelf in overeenstemming gebracht met de grote waarden, de grote werkelijkheid, met de kosmos, En wanneer er voldoende van deze mensen zijn, dan misschien zal er door het vallen van de maskers iets ontstaan dat toch lijkt op een morele herbewapening, al zou ik het liever willen noemen: een herboren worden van de mensheid in waarheid.

Als ik dan kort de zinnen moet samenvatten om de zaak te sluiten, dan zou ik het zo willen zeggen;

Je draagt een masker als je huilt; en het masker lacht. En als je lacht, je draagt een masker vaak dat huilt, omdat de wereld niet vermogt je lach nog te aanvaarden.

Je zoekt in het masker alle waarden, die niet in jezelf leven. Je wilt door het masker geven wat je zelf niet bent. Maar heb je jezelf eens erkend en kun je zo jezelf wezen, dan zul je zonder masker leven. En wie er zonder masker leeft, ontdekt hoe sterk het licht in hem hem kracht en waarheid geeft.

Vrienden, dit is het einde voor vandaag. Ik hoop, dat u eens nadenkt over hetgeen er is gezegd en dat u probeert de volgende keer een onderwerp met wat meer diepgang te stellen, want dit is en blijft ergens aan de oppervlakte. Het zijn de schijnvormen van de wereld. Er zijn in het wereldgebeuren ongetwijfeld veel meer dingen en veel belangrijkere dingen, zoals b.v. de langzame evolutie van de innerlijke mens en al wat daarmee samenhangt.

Dus, vrienden, als ik afscheid neem, doe ik dit met de hoop dat u over het gesprokene wilt nadenken en dat u zich ook zult gaan realiseren, dat zelfs een onderwerp als Wereldgebeuren, dat we al zo'n beetje terzijde hadden gelegd eigenlijk, toch een aantal achtergronden kent, die verdergaan dan alleen maar het uiterlijk verschijnsel. Ik wens u allen een aangename zondag toe.